

5.11 OBČANSKÁ VÝCHOVA

Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu

Vyučovací předmět Občanská výchova zprostředkovává žákům základní vědomosti o podstatě a fungování demokratické společnosti, právech a povinnostech jejích občanů. Poskytuje žákům elementární orientaci v základních právních předpisech a normách, potřebných v běžném životě, a vytváří u nich základy právního vědomí a občanské odpovědnosti. Žáky vedeme k zodpovědnému zapojování se do společnosti a do občanského života také prostřednictvím digitálních technologií.

Vedle vzdělávací složky se v tomto předmětu výrazně uplatňuje i složka výchovná, zaměřená na vytváření humánních vztahů mezi lidmi, v rodině, na pracovišti, ale i v širších společenských kontextech vzájemné lidské sounáležitosti, úcty a odpovědnosti.

Jedním z hlavních úkolů občanské výchovy je přispívat ke kultivaci osobnosti žáků po stránce mravní, citové a volní takovým způsobem, aby se po ukončení školy co nejúspěšněji integrovali do života společnosti.

Obsah vyučovacího předmětu Občanská výchova je součástí vzdělávací oblasti **Člověk a společnost**. Předmět je vyučován v 6. až 8. ročníku v rozsahu 1 hodiny týdně a v 9. ročníku 2 hodiny týdně. Navazuje svým vzdělávacím obsahem na učivo Vlastivědy ve 4. a 5. ročníku.

Předmět je tvořen následujícími tématy vzdělávacích oborů a tematickými okruhy průřezových témat:

- vzdělávací obor **Výchova k občanství** – Člověk ve společnosti, Člověk jako jedinec, Člověk, stát a hospodářství, Člověk, stát a právo, Stát a právo, Péče o občana, Mezinárodní vztahy, globální svět
- vzdělávací obor **Výchova ke zdraví** – Vztahy mezi lidmi a formy soužití, Změny v životě člověka a jejich reflexe, Zdravý způsob života a péče o zdraví, Rizika ohrožující zdraví a jejich prevence, Hodnota a podpora zdraví, Osobnostní a sociální rozvoj
- vzdělávací obor **Informatika** – Data, informace a modelování, Digitální technologie
- průřezové téma **Osobnostní a sociální výchova** – Rozvoj poznávacích schopností, Sebepoznání a sebepojetí, Seberegulace a sebeorganizace, Psychohygiena, Poznávání lidí, Mezilidské vztahy, Komunikace, Kooperace a kompetice, Řešení problémů a rozhodovací dovednosti. Hodnoty, postoje, praktická etika
- průřezové téma **Výchova demokratického občana** – Občanská společnost a škola, Občan, občanská společnost a stát, Formy participace občanů v politickém životě, Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
- průřezové téma **Environmentální výchova** – Lidské aktivity a problémy životního prostředí, Vztah člověka k prostředí
- průřezové téma **Multikulturní výchova** – Kulturní difference, Lidské vztahy, Etnický původ, Multikulturalita, Princip sociálního smíru a solidarity
- průřezové téma **Výchova k myšlení v Evropských a globálních souvislostech** – Evropa a svět nás zajímá, Objevujeme Evropu a svět, Jsme Evropané
- průřezové téma **Mediální výchova** – Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení, Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality, Fungování a vliv médií ve společnosti

Výuka předmětu je realizována vedle vyučovacích hodin exkurzemi, besedami s odborníky a formou krátkodobých projektů. Důraz je kladen na aktivizující metody a formy práce, které přispívají k utváření vlastních postojů a názorů – diskuze, didaktické hry a soutěže, práce ve skupinách, praktická cvičení a aktivní pozorování. Při výuce jsou využívány digitální technologie a různé digitální zdroje.

Výchovné a vzdělávací postupy uplatňované ve vyučovacím předmětu, které směřují k utváření klíčových kompetencí

Kompetence k učení

- předkládáme žákům dostatek důvěryhodných informačních zdrojů; vedeme je k vyhledávání, třídění a ověřování informací
- využíváme vlastních zkušeností žáků a povzbuzujeme úvahy zaměřené na problematiku rodiny a rodinných vztahů
- snažíme se, aby se žáci orientovali v základních pojmech uvedené problematiky a termíny správně používali
- aktivizujícími metodami usilujeme o vzbuzení zájmu o problematiku, který by měl vést k vnímavosti i vůči informacím z mimoškolního prostředí

Kompetence k řešení problémů

- usilujeme o to, aby žáci rozpoznávali rizikové a problémové situace, poznali a dokázali pojmenovat rizikové a ohrožující jednání
- podněcujeme hlubší úvahy vedoucí k analýze problému, hledání příčin i možných řešení
- seznamujeme žáky s informačními zdroji, institucemi a organizacemi, které je možné využít při řešení uvedených problémových situací
- vedeme žáky k vyhodnocování získaných dat a využívání digitálních technologií ke zlepšování životních podmínek

Kompetence komunikativní

- nabízíme žákům vhodné materiály související s danou tematikou, vedeme je k pochopení a vlastnímu zpracování informací
- motivujeme žáky k samostatnému, souvislému ústnímu projevu
- na praktických příkladech (vyplňování žádostí a formulářů) procvičujeme písemnou formu komunikace, při které využíváme také digitální technologie
- v rámci předmětu učíme žáky využívat ICT zejména k vyhledávání potřebných informací
- vedeme žáky k bezpečné komunikaci prostřednictvím digitálních technologií; zdůrazňujeme možná rizika ztráty soukromí a osobního bezpečí při nedodržení základních pravidel komunikace

Kompetence sociální a personální

- formou práce ve skupinách vedeme žáky ke spolupráci, vzájemné pomoci a respektu
- při skupinových aktivitách učíme žáky respektovat zadaná pravidla, řešit konfliktní situace, hledat a navrhnout řešení
- vedeme žáky k etickému jednání a k odmítání všech projevů násilí a agrese při interakci v digitálním prostředí

- povzbuzujeme formulování vlastních názorů, vedeme žáky k diskuzi a úvahám nad tématy a usilujeme o kultivaci osobnosti žáků po stránce mravní, citové a volní
- navozováním modelových životních situací, dialogem a diskusemi budujeme u žáků vzory optimálních vztahů v rodině, skupině vrstevníků a ve společnosti obecně
- vedeme žáky k posuzování jejich digitální stopy a k zodpovědnému budování a spravování digitální identity

Kompetence občanské

- úvahami a diskuzemi nad konkrétními běžnými situacemi nabízíme žákům dostatek příležitostí k pochopení práv a povinností souvisejících s partnerskými a rodinnými vztahy (jejich dodržování i narušování)
- na příkladu modelových situací napomáháme utváření praktických dovedností vedoucích k ochraně zdraví svého i jiných a pochopení významu zdravého životního stylu
- seznamujeme žáky s formou vhodného jednání v krizových situacích, v situacích ohrožujících život či tvář v tvář agresí; vedeme žáky k využití digitálních technologií v těchto situacích (komunikace se záchranými složkami a linkami bezpečí)
- motivujeme žáky, aby prostřednictvím digitálních technologií navazovali kontakty s druhými, vyjadřovali své názory a ověřovali fakta
- praktickými cvičeními vedeme žáky ke zvládnutí běžné komunikace s úřady
- zpřístupňujeme žákům problematiku právní odpovědnosti při používání a sdílení informací v digitálním prostředí (ochrana osobních údajů); vedeme žáky k dodržování autorských práv a citování informačních zdrojů

Kompetence digitální

- vedeme žáky k zapojování se do společnosti a do občanského života prostřednictvím digitálních technologií
- podporujeme utváření a rozvíjení etického a právního povědomí pro situace v digitálním prostředí
- vedeme žáky k rozvíjení a uplatňování odpovědného chování a jednání v digitálním světě (rozpoznání důvěryhodných digitálních zdrojů, bezpečné komunikaci prostřednictvím digitálních technologií, ochraně svých osobních údajů a osobních dat, respektování a dodržování netikety, rozpoznání nebezpečí ohrožení sociálně patologickými jevy v digitálním prostředí)